

Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ενότητα 7^η : Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ)

Γεώργιος Ανδρέου
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Χαρακτηριστικά της γεωργίας
2. Η γέννηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής
3. Στόχοι
4. Κατευθυντήριες ΚΑΠ
5. Η χρηματοδότηση της ΚΑΠ
6. Αποτελέσματα εφαρμογής της ΚΑΠ
7. Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ
8. Η προοπτική διεύρυνσης προς ΧΚΑΕ

Σκοποί ενότητας

- Να γίνει η πρώτη επαφή με την έννοια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και να περιγραφούν οι πολιτικές της και ο τρόπος δράσης της.
- Να καταγραφούν οι μεταρρυθμίσεις που έχουν συντελεστεί στο πλαίσιο της ΚΑΠ.

Χαρακτηριστικά της γεωργίας

1. Φυσικά

- Εξάρτηση από το περιβάλλον
- Εποχικότητα πολλών δραστηριοτήτων
- Κίνδυνοι της παραγωγής

2. Διαρθρωτικά

- Μεγάλο πλήθος παραγωγών/μεγάλος αριθμός μικρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων
- Γεωγραφική διασπορά των παραγωγικών μονάδων
- Μικρή κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής
- Ανθρώπινοι πόροι

3. Οικονομικά

- Χαμηλή παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής
- Συνθήκες που ομοιάζουν προς τον τέλειο ανταγωνισμό
- Μικρές ελαστικότητες

Η γέννηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Συνθήκη ΕΟΚ (1957)

Άρθρα 39-47

- Διάσκεψη της Στρέζα (1958)
Κατευθυντήριες γραμμές της ΚΑΠ
- Έναρξη εφαρμογής της ΚΑΠ το 1962

Στόχοι της ΚΑΠ

Άρθρο 39 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 33 ΣΕΚ)

- α) να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής καθώς και της άριστης εκμετάλλευσης των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού,
- β) να εξασφαλίζει κατ' αυτόν τον τρόπο ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία,
- γ) να σταθεροποιεί τις αγορές,
- δ) να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό του πληθυσμού,
- ε) να διασφαλίζει κατά την προσφορά αγαθών λογικές τιμές για στους καταναλωτές.

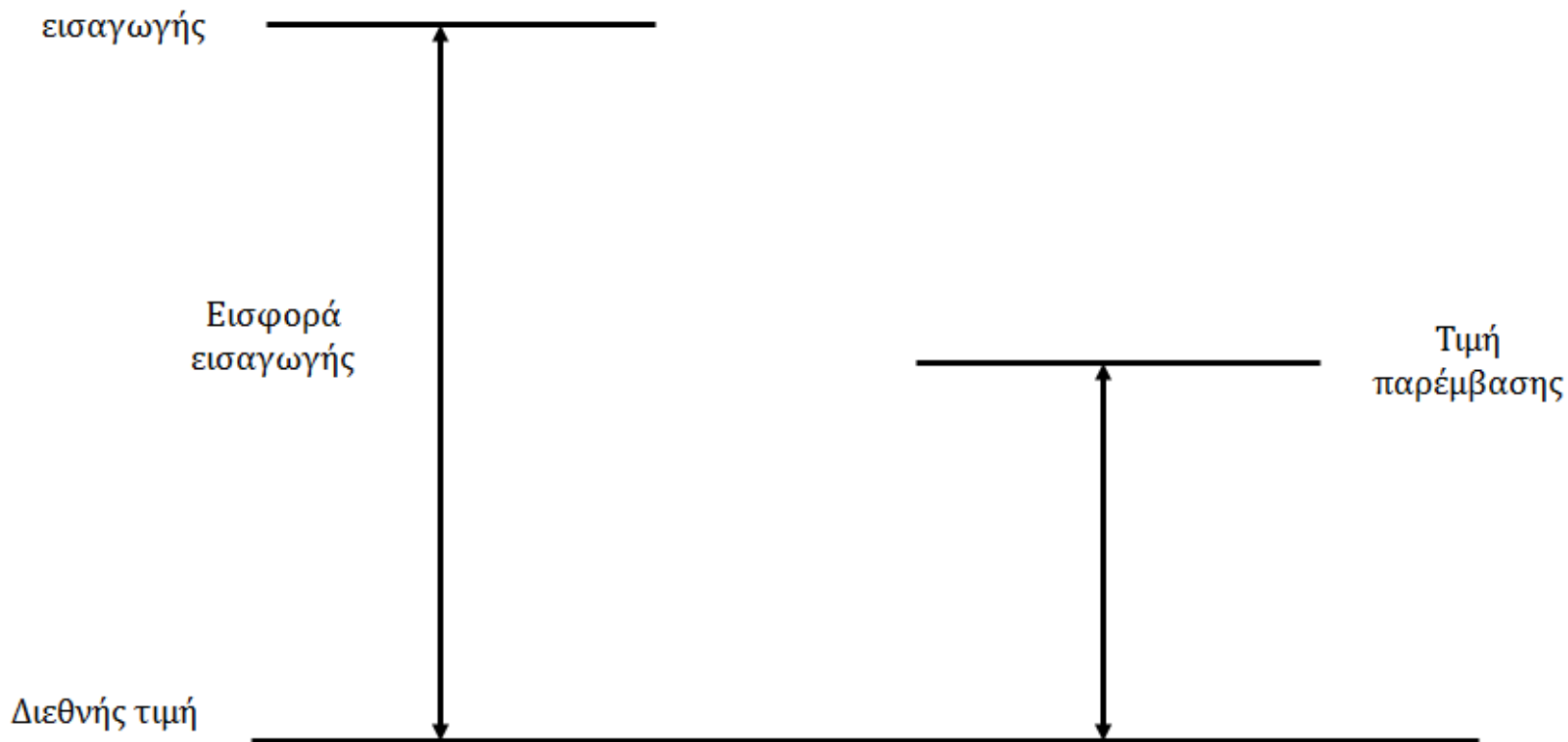

Οι κατευθυντήριες γραμμές της ΚΑΠ

- Δημιουργία ενιαίας αγοράς
 - Κοινοτική προτίμηση
 - Χρηματοδοτική αλληλεγγύη
 - Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων(ΕΓΤΠΕ/ΓΕΟΓΑ)
- Προσπάθεια να συνδυασθεί ένας ισχυρός προστατευτισμός με τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς
- Ίση μεταχείριση άνισων και διαφορετικών υποκειμένων

Ο μηχανισμός στήριξης των τιμών των σιτηρών στην ΕΕ

Εικόνα 1: Μηχανισμός στήριξης τιμών των σιτηρών

Η χρηματοδότηση της ΚΑΠ έως το 2003

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)

- ✓ Δεν αποτελεί ξεχωριστό χρηματοδοτικό όργανο
- ✓ «Λογαριασμός» στα πλαίσια του κοινοτικού προϋπολογισμού για τη χρηματοδότηση των μέτρων στήριξης
- ✓ Τμήμα Προσανατολισμού: διαρθρωτικά μέτρα (περ. 10% ως το 2003)
- ✓ Τμήμα Εγγυήσεων: εξασφάλιση των εγγυημένων τιμών (περ. 90%)
- ✓ Από το 1999 : Παραμένει το Τμήμα Εγγυήσεων και Δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

Η χρηματοδότηση της ΚΑΠ σήμερα

3 κατηγορίες χρηματοδοτήσεων:

- Άμεσες ενισχύσεις προς τους γεωργούς (υπό προϋποθέσεις)

Χρηματοδοτούνται πλήρως από την ΕΕ και καλύπτουν το 70 % του προϋπολογισμού της ΚΑΠ.

- Μέτρα στήριξης της αγοράς

Ενεργοποιούνται σε έκτακτες περιστάσεις 9ΛΧ. όταν κακές καιρικές συνθήκες αποσταθεροποιούν τις αγορές). Καλύπτουν λιγότερο από το 10 % του προϋπολογισμού της ΚΑΠ.

- Μέτρα αγροτικής ανάπτυξης

Αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και προωθούν τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές. Χρηματοδοτούνται εν μέρει από τα κράτη μέλη, είναι συνήθως πολυετείς και καλύπτουν το 20% του προϋπολογισμού της ΚΑΠ.

Αποτελέσματα της εφαρμογής της ΚΑΠ κατά τα πρώτα 30 έτη (1/2)

Πολιτική των εγγυήσεων

- Απορρόφηση της παραγωγής σε εύλογες τιμές → Αύξηση της παραγωγής
- Αύξηση της παραγωγής → Αύξηση των εισοδημάτων
- Επίτευξη του στόχου της Αυταρκείας (10ετία 1970)
- Διόγκωση των πλεονασμάτων (τέλη '70, '80, αρχές '90) → Αύξηση των επιδοτήσεων για την εξαγωγή τους
- Αύξηση του κόστους της ΚΑΠ
- ❖ *Οι δαπάνες του ΕΓΤΠΕ έφτασαν τα 30 δισ. Ecu το 1992 (από 11 δισ. το 1981)*
- Αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Αποτελέσματα της εφαρμογής της ΚΑΠ κατά τα πρώτα 30 έτη (2/2)

- Αύξηση θεσμικών τιμών μέχρι τις αρχές του '80
- Αύξηση παραγωγής 2-3% ετησίως
- Αύξηση κατανάλωσης κατά 0,5-1%
- 1985: στήριξη της ΚΑΠ από τον προϋπολογισμό σε ποσοστό 72,86%
- 1975-1987: αύξηση των δαπανών κατά 167% και μείωση του αγροτικού εισοδήματος κατά 5%
- 80% των δαπανών προς το 20% των αγροτ. Εκμεταλλεύσεων
- Γάλα και βοδινό κρέας: βαθμός στήριξης 50%
- Ελαιόλαδο: 3,5%

Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ, 1968-1984 (1/2)

1968: Σχέδιο Mansholt , « Γεωργία 1980, μνημόνιο για την αναδιάρθρωση της γεωργίας της ΕΟΚ»

- Εισόδημα των γεωργών ανάλογο με αυτό στους άλλους τομείς της οικονομίας αλλά και συγκρίσιμες συνθήκες ζωής.
- Κατεύθυνση της γεωργίας προς μεγαλύτερες και ανταγωνιστικότερες εκμεταλλεύσεις / νεότεροι και πιο δραστήριοι αγρότες.

Μέτρα:

- Μείωση των αγροτών με κίνητρα εξόδου
- συνεταιρισμοί
- ευκαιρίες απασχόλησης στο 2γενή και 3γενή τομέα

Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ, 1968-1984 (2/2)

1972: «Τρεις οδηγίες»

1. Εκσυγχρονισμός των αγροτικών εκμεταλλεύσεων
2. Πρόωρη συνταξιοδότηση (55 ετών)
3. Εκπαίδευση των αγροτών

1975: (4) αποζημίωση των αγροτών στις ορεινές περιοχές

Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ, 1985-1988

1985: J. Delors, « Πράσινο βιβλίο»

- Επιδοτήσεις για διαφοροποίηση της παραγωγής προς μη πλεονασματικά προϊόντα
 - Βελτίωση της ποιότητας
 - Προστασία του περιβάλλοντος
 - Συνολική ανάπτυξη της υπαίθρου
-
- Μέτρα διαρθρωτικής πολιτικής
 - Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ)

1988: Μηχανισμός Σταθεροποιητών (η πρώτη ουσιαστική μεταρρύθμιση)

Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ: η μεταρρύθμιση του 1992 (1/2)

1992: ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ MC SHARRY - Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας (21.05.1992)

Αίτια:

- Διαπραγματεύσεις GATT (1986-1994)
- Εσωτερικές Πιέσεις
- Συσσώρευση μεγάλων αποθεμάτων
- Υψηλό κόστος της ΚΑΠ

Αλλαγές:

- Μείωση των θεσμικών τιμών – σύγκλιση προς τις διεθνείς τιμές
- Εισοδηματικές ενισχύσεις μέσω των Άμεσων Αντισταθμιστικών Πληρωμών (στρεμματικές/ανά κεφαλή ζώου)
- Διατήρηση των ποσοστώσεων
- Πρόωρη συνταξιοδότηση

Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ: η μεταρρύθμιση του 1992 (1/2)

Αποτελέσματα

1. Μείωση των τεράστιων αποθεμάτων.
2. Συγκράτηση της δημοσιονομικής δαπάνης της ΚΑΠ (κάτω από το 50% του προϋπολογισμού).
3. Αύξηση των γεωργικών εισοδημάτων με έναν μέσο ετήσιο ρυθμό 4,5% την περίοδο 1992-1996.
4. Μετάθεση του κύριου βάρους της προστασίας από τους καταναλωτές στους φορολογούμενους.

Η ΚΑΠ και η προοπτική διεύρυνσης προς τις ΧΚΑΕ

Διεύρυνση προς τις Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης
1.5.2004 / 1.1.2007: 10+2 νέα Κράτη -Μέλη

ΧΚΑΕ

- 100 εκατομμύρια νέοι καταναλωτές με μέση αγοραστική δύναμη στο 1/3 του μέσου όρου της ΕΕ15.
- Συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ από 2.4%-14,6% (ΕΕ15: 2.1%) .
- Μερίδιο της γεωργίας στο εργατικό δυναμικό από 4,0% ως 32,3% (ΕΕ15: 4,0%).

Επιπτώσεις της διεύρυνσης:

- αύξηση της αγροτικής έκτασης της ΕΕ κατά 50% και της αγροτικής παραγωγής κατά 20%.

Διάρθρωση απασχόλησης ανά Τομέα, ΕΕ και νέα Κ-Μ

	Γεωργία	Βιομηχανία	Υπηρεσίες
ΕU27	6,2	27,7	66,1
Βουλγαρία	8,9	34,2	56,8
Κύπρος	4,7	24,1	71,2
Τσεχία	4,0	39,5	56,5
Εσθονία	5,3	34,0	60,7
Ουγγαρία	4,9	32,5	62,7
Λιθουανία	14,0	29,1	56,9
Λετονία	11,8	26,5	61,7
Μάλτα	2,0	30,0	68,0
Πολωνία	17,4	29,2	53,4
Ρουμανία	32,3	30,5	37,3
Σλοβενία	9,1	37,1	53,8
Σλοβακία	4,7	38,8	56,4

Εικόνα 2: Διάρθρωση απασχόλησης ανά Τομέα, ΕΕ, ΚΜ

Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ: η Agenda 2000

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου (24-25.3.1999): Νέες δημοσιονομικές προοπτικές 2000-2006, οι οποίες συμπεριέλαβαν νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ.

Αίτια:

- Εσωτερικές Πιέσεις
- Περιβαλλοντικές επιπτώσεις
- Διατροφικά σκάνδαλα **και κυρίως**
- Διεύρυνση προς τις ΧΚΑΕ

Αλλαγές:

- Αμετάβλητες οι αγροτικές δαπάνες για τα επόμενα επτά χρόνια .
- Περιβαλλοντικές παράμετροι, ποιότητα & ασφάλεια των τροφίμων.
- Ελευθερία στα Κ-Μ να προσδιορίζουν το ύψος των επιδοτήσεων (περιβαλλοντικά κριτήρια, ύψος της απασχόλησης, συνολικές επιδοτήσεις ανά εκμετάλλευση).
- Προώθηση των δράσεων αγροτικής ανάπτυξης- δημιουργία εναλλακτικών εισοδημάτων στην ύπαιθρο.

Α) Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ: η ενδιάμεση αναθεώρηση (26.3.2003)

Fischler Reform

Αίτια

- Νέος γύρος ΠΟΕ
- Διεύρυνση
- Ενίσχυση του Καταναλωτικού-Περιβαλλοντικού κινήματος

Αλλαγές

- Αποδέσμευση της στήριξης από το προϊόν και τον όγκο παραγωγής (..από το προϊόν στον παραγωγό).
- Ενιαία ενίσχυση με βάση τις ενισχύσεις που εισέπραττε ο παραγωγός την τριετία 2000-2002 (σταθερό ποσό ανά έτος).
- Πολλαπλή συμμόρφωση.

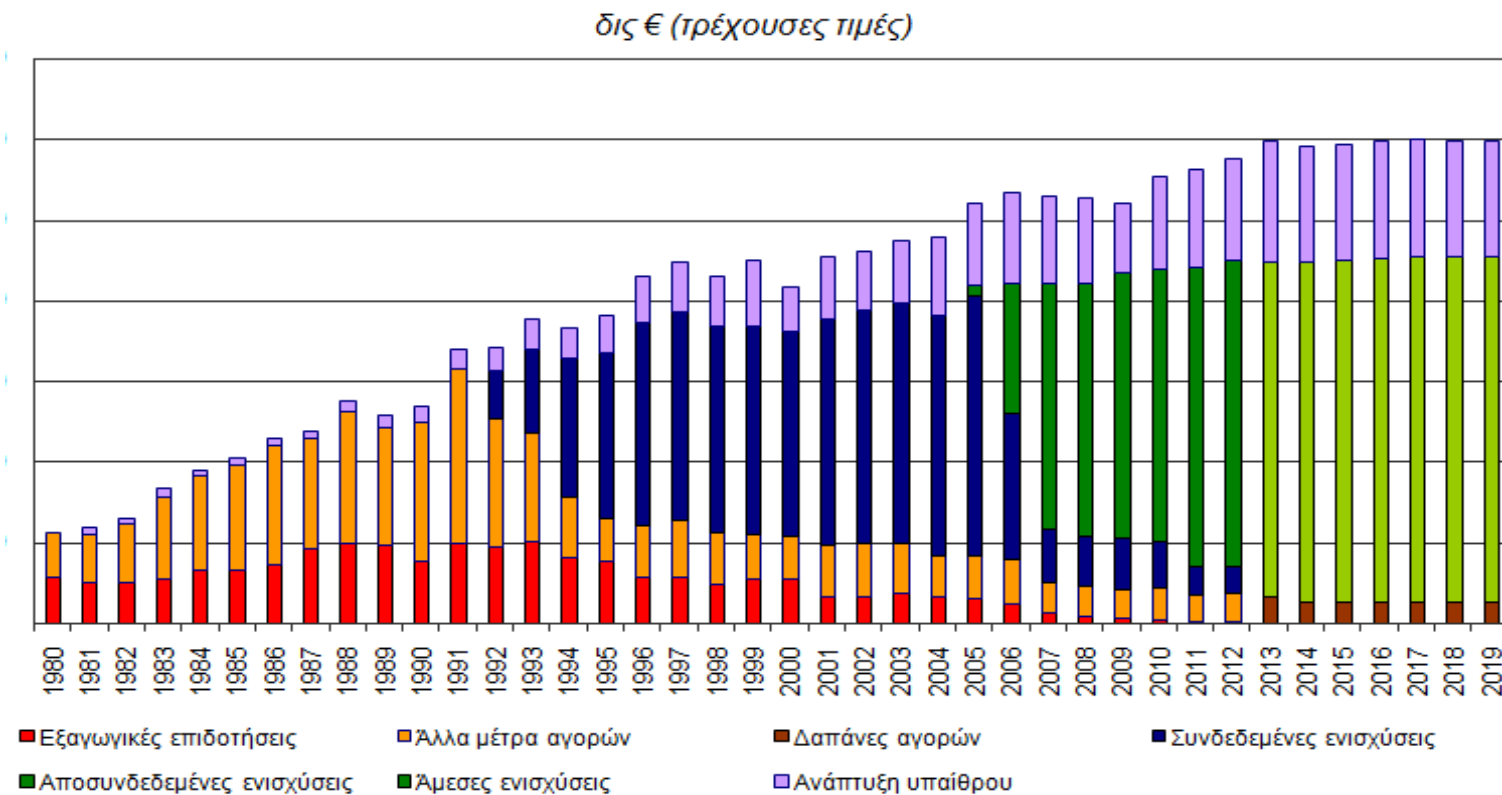
Β)Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ: η ενδιάμεση αναθεώρηση(26.3.2003)

- Αρχή της συνυπευθυνότητας (διατήρηση της γης σε καλή κατάσταση, περιβαλλοντικά κριτήρια).
- Περιορισμός της εισοδηματικής στήριξης στις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις.
- Οι εξοικονομούμενοι πόροι διατίθενται για την Αγροτική ανάπτυξη (Ανάπτυξη της Υπαίθρου).
- Πολυλειτουργικότητα του αγροτικού χώρου.

Ριζική μεταβολή της ΚΑΠ

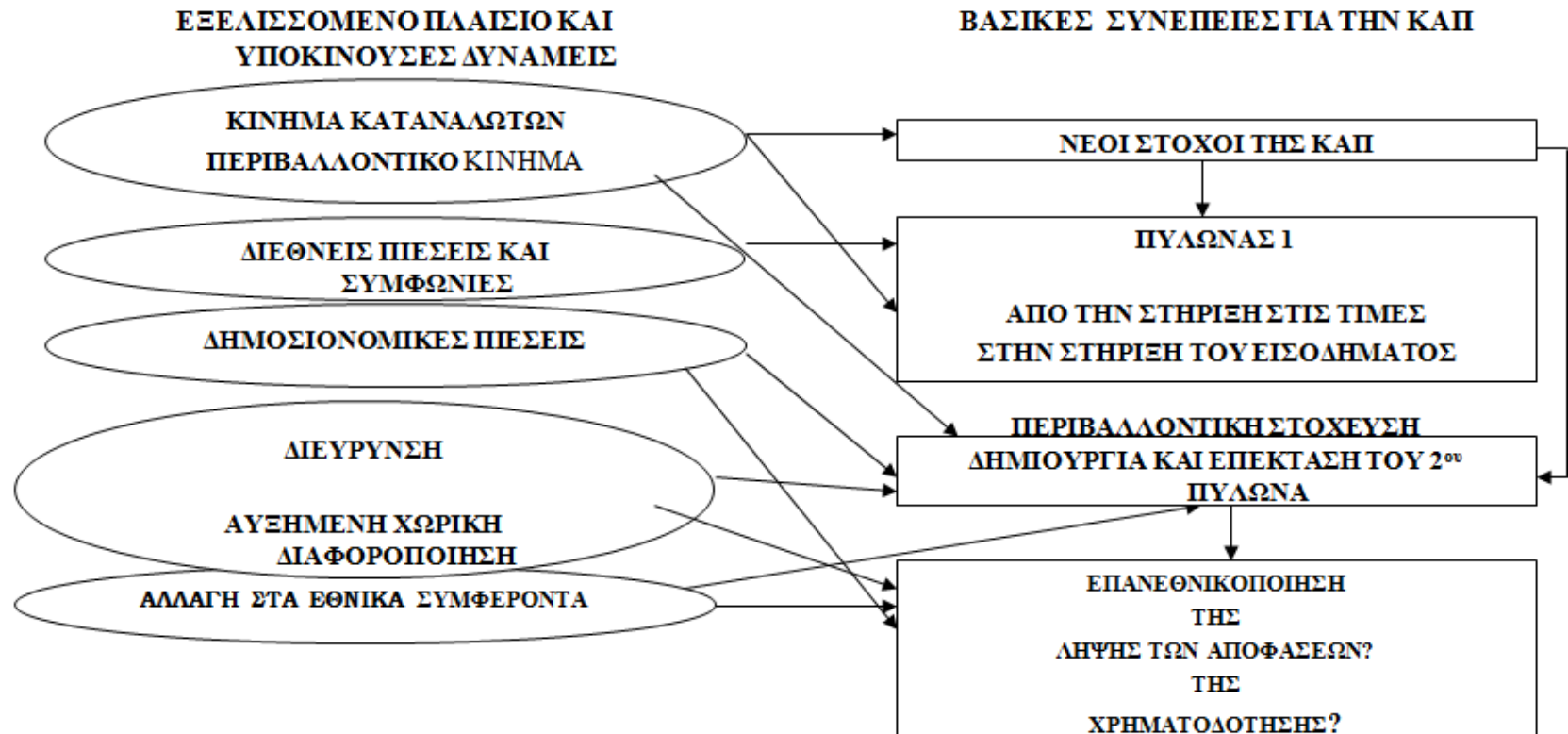
Δαπάνες και πολιτικές της ΚΑΠ:1980-2020

Εικόνα3: Δαπάνες και Πολιτικές 1980-2020

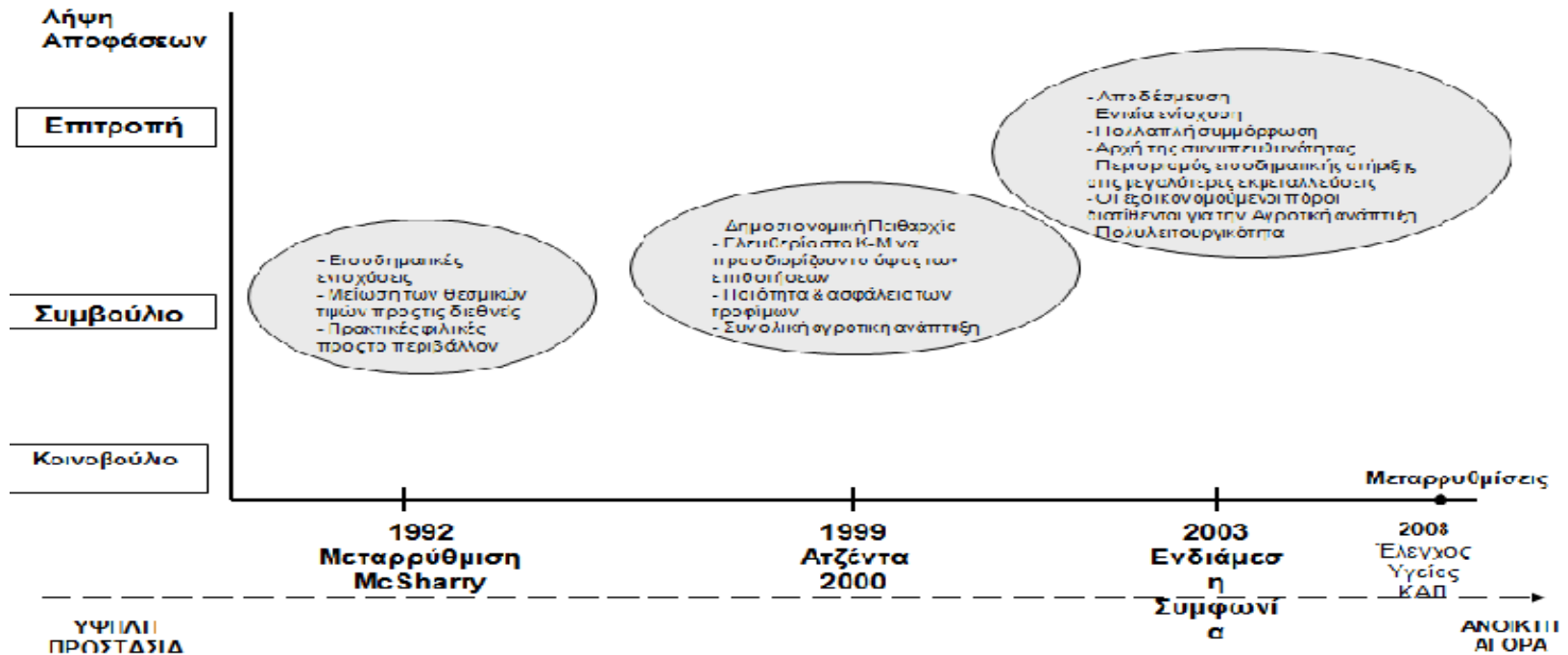
Βασικοί παράγοντες εξέλιξης της ΚΑΠ

Εικόνα 4: Παράγοντες εξέλιξης της ΚΑΠ

Μεταρρυθμίσεις και λήψη αποφάσεων στην ΚΑΠ(1992-2003)

Εικόνα 5: Μεταρρυθμίσεις και λήψη αποφάσεων 1992-2003

Βιβλιογραφία

- Fennel, R. (1999), *Η Κοινή Αγροτική Πολιτική- Συνέχεια και Αλλαγή*, Αθήνα: εκδόσεις Θεμέλιο
- Δούκας, Ι. (2011), *Η Πολιτική Οικονομία της Μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής*, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Μαραβέγιας, Ν., Δούκας Γ. , Λύκος, Μ. (2009), “ Ο Ρόλος των Νέων Κ-Μ. της Ε.Ε. στη Εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής: Ορισμένες Πρώτες Εκτιμήσεις”. *Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τχ. 33, Μάιος 2009, σ. 95-117.
- Παπαγεωργίου, Κ., Δαμιανός, Δ., Σπάθης, Π. (2004), *Αγροτική Πολιτική*, Αθήνα: εκδόσεις Σταμούλης.
- Παπαγεωργίου, Κ, Σπαθής, Π. (1999), *Αγροτική Πολιτική*, Αθήνα: εκδόσεις Στοχαστής-ΓΠΝ.

Βιβλιογραφία

- Παπαγεωργίου, Κ. (2007), “Η Κοινή Αγροτική Πολιτική”, στο: Μαραβέγιας, Ν., Μ. Τσινισιζέλης (επιμ.). *Νέα Ευρωπαϊκή*, Αθήνα: εκδόσεις Θεμέλιο.
- «Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ένωσης». Επίσημη εφημερίδα της Ε.Ε, 2012, αριθ. C326. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL> .Τελευταία πρόσβαση στις 20/06/2015.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf. Τελευταία πρόσβαση στις 21/06/2015
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τέταρτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, 2007. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion4/pdf/4cr_el.pdf. Τελευταία πρόσβαση στις 21/06/2015

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες
- Εικόνα 1: copyright, Παπαγεωργίου, Κ, Σπαθής, Π 1999, *Αγροτική Πολιτική*, εκδ. Στοχαστής-ΓΠΝ, Αθήνα
- Εικόνα 2: copyright, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τέταρτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, 2007,
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion4/pdf/4cr_el.pdf
- Εικόνα 3: copyright, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf
- Εικόνα 4: copyright, Δούκας, Ι. 2011, *Η Πολιτική Οικονομία της Μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής*, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Εικόνα 5: copyright, Δούκας, Ι. 2011, *Η Πολιτική Οικονομία της Μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής*, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γεώργιος Ανδρέου.
«Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κοινή αγροτική πολιτική (ΚΑΠ)».
Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS394/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

